

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ในสถานการณ์
การสอบทางคลินิก วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย
(Descriptive Research)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ การเป็นแบบอย่าง การยอมรับความเป็นบุคคล การดูแลเอาใจหา และการสนับสนุน ประคับประคอง
2. เพื่อเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามอายุระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอนและปรัชญาการศึกษา วิทยาลัยพยาบาล

สมมุติฐานของการวิจัย

1. อาจารย์ที่มีอายุมากกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าในอาจารย์ที่มีอายุน้อยกว่า
2. อาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าในอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
3. อาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าในอาจารย์ที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า
4. อาจารย์ที่ยึดถือปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิอสังคิภาวมนุชยนิยม ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าในอาจารย์ที่ยึดถือปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิปฏิบัตินิยม

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากร ได้แก่ อาจารย์ซึ่งปฏิบัติงานประจำในหอผู้ป่วย และมีประสบการณ์การสอนมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเลือกสุ่มแบบเจาะจงมา 2 แห่ง คือวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี และวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้อาจารย์ในสถาบัน ทั้งสองแห่งทราบมีอาจารย์ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย และเป็นตัวอย่างประชากร รวมทั้งสิ้น 48 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชุดดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามแนวความคิดทางปรัชญาการศึกษาพยาบาลของลควัลย์ ภูมิวิชชุเวช (2528) แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของอาจารย์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแนวความคิดทางปรัชญาการศึกษาพยาบาล

ทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้ตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์พยาบาล ที่มีคุณสมบัติคล้ายประชากรจริง จำนวน 30 คน ค่าความหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตร คูเดอร์-ริชาร์ดสัน มีค่าความเที่ยงของลัทธิอัตถิภาวนิยมเท่ากับ .83 ลัทธิปฏิบัตินิยมเท่ากับ .83

ชุดที่ 2 แบบบันทึกปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านส่งเสริมการเรียนรู้จำนวน 9 ข้อ ด้านการเป็นแบบอย่าง จำนวน 6 ข้อ ด้านการยอมรับความเป็นบุคคล จำนวน 5 ข้อ ด้านการดูแลเอาใจอาทร จำนวน 5 ข้อ และด้านการสนับสนุนระดับประคอง จำนวน 6 ข้อ รวมทั้งสิ้น 31 ข้อ

ชุดที่ 3 คู่มือการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา และเกณฑ์ตัดสินระดับปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา

การหาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ กระทำโดยการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาพยาบาล จำนวน 10 ท่าน

การหาความเที่ยงกระทำโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมสังเกตพร้อมกันบนปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาในสถานการณ์การสอนทางคลินิกจำนวน 10 ครั้ง นำมาหาความเที่ยงของการสังเกตได้ว่าความเที่ยงเท่ากับ .87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล และผู้อำนวยการโรงพยาบาลในการ เข้าเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้เวลาสำหรับการเข้าร่วมปฏิบัติงานกับอาจารย์กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม 2537 ถึง วันที่ 26 สิงหาคม 2537 การสังเกตปฏิสัมพันธ์ของ อาจารย์กับนักศึกษาใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและในโอกาสนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคลและปรัชญาการศึกษาพยาบาล โดยใช้แบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา พยาบาล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคย และขอความร่วมมือจากอาจารย์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล โดยผู้วิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการสังเกต การดำเนินการสังเกต
2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยาบาลแก่อาจารย์ และลง บันทึกที่สออาจารย์เป็นตัวอย่างประชากร ไว้เป็น 01,02,...,48
3. สํารวจตารางการปฏิบัติงานของอาจารย์ จากนั้นผู้วิจัยจัดลำดับในการสังเกต อาจารย์แต่ละคน โดยการบันทึกที่สอ ไว้ที่ เวลา
4. วิธีการสังเกตที่ผู้วิจัยเลือกใช้คือ ไม่ปกปิด/มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ (No-concealment /Intervention)
5. ในอาจารย์ 1 คน จะต้องมี การสังเกตให้ครบ 5 สถานการณ์คือ การทักทาย ปราศรัยเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี การพูดคุยกับนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปและปัญหาที่เกิดขึ้น การประชุมปรึกษาหารือการพยาบาล การเยี่ยมตรวจและการสอนในคลินิก สังเกต สถานการณ์ละ 1 ครั้ง รวมทั้งหมด 5 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของอาจารย์หาค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามอายุ ระดับ การศึกษา ประสิทธิภาพการสอน และปรัชญาการศึกษาพยาบาล หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามอายุระดับการศึกษา ประสิทธิภาพการสอน และปรัชญาการศึกษาพยาบาล ทดสอบค่าทีและค่าเอฟ
4. การวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาที่มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.4 และอาจารย์ร้อยละ 20.8 มีอายุ 41 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 64.6 รองลงไประดับปริญญาโทหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 35.4 มีประสบการณ์การสอน 1-5 ปี เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 39.6 รองลงไปประสบการณ์การสอน 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.42 และ ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.7 และ ยึดถือปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิปฏิบัตินิยมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.8 และลัทธิอัตถิภาวนิยมรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 31.3 (ตารางที่ 1)

2. ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา

2.1 ค่าเฉลี่ยของปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา โดยรวมทุกด้าน (\bar{x} =26.00) และ รายด้านคือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ (\bar{x} =7.10) ด้านการดูแลเอาใจอาทร (\bar{x} =3.54) และ ด้านการสนับสนุนระดับประคอง (\bar{x} = 5.02)อยู่ในระดับปานกลางและ ด้านการเป็นแบบอย่าง (\bar{x} =5.73) ด้านการยอมรับความเป็นบุคคล (\bar{x} =4.60) อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4)

2.2 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษารายข้อ จำแนกตาม 5 ลักษณะดังนี้

2.2.1 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่อาจารย์จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาครบทุกพฤติกรรม ยกเว้นกระตุ้นให้นักศึกษาแสวงหาความรู้เกี่ยวกับฝึกปฏิบัติการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 77.1 แสดงท่าทางที่สอดคล้องขณะชมเชยนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 45.8 ชมเชยนักศึกษาโดยใช้คำพูดและแนะนำแหล่งข่าวสาร ข้อมูลทางวิชาการ และวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 43.8 (ตารางที่ 5)

2.2.2 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาล ด้านการเป็นแบบอย่าง ส่วนใหญ่อาจารย์จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาครบทุกพฤติกรรม ยกเว้นพฤติกรรมลงมือปฏิบัติ หรือช่วยเหลือที่มิในการปฏิบัติการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 72.9 (ตารางที่ 6)

2.2.3 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาล ด้านการยอมรับความเป็นบุคคล ส่วนใหญ่อาจารย์จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาครบทุกพฤติกรรม ยกเว้นพฤติกรรมไม่ซักถามเรื่องส่วนตัว ข้อผิดพลาดหรือจุดอ่อนของนักศึกษาต่อหน้าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 97.9 เมื่อนักศึกษาทำผิดพลาด พบอุปสรรค อาจารย์ให้โอกาสลองใหม่ให้กำลังใจแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 95.8 และ พฤติกรรมแสดงกิริยาวางจาสุภาพ เช่น ไม่ตำหนินักศึกษาต่อหน้าผู้ช่วย คิดเป็นร้อยละ 66.7

2.2.4 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ด้านการดูแลเอาใจ
อาจารย์มีพฤติกรรมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ พฤติกรรมช่วยเหลือนักศึกษาอย่างเต็มใจ
ด้วยการเสนอตัวหรืออยู่เป็นเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 93.8 อาจารย์ยิ้มแย้ม สัมผัสหรือเข้าใกล้นัก
ศึกษาในขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 87.5 พฤติกรรมมาให้กำลังใจแก่นักศึกษาขณะ
ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 81.3 รองลงมาคือการทักทาย และไต่ถามทุกข์สุขของนักศึกษา คิดเป็น
ร้อยละ 77.1 พบน้อยที่สุดคือ อาจารย์สื่อสารให้นักศึกษาทราบว่าอาจารย์เข้าใจความคิดและ
ความรู้สึกของนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 14.6 (ตารางที่ 8)

2.2.5 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาด้านการสนับสนุนระดับประคอง
อาจารย์ส่วนใหญ่จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาครบทุกพฤติกรรม ยกเว้นพฤติกรรมแสดงกิริยาท่าทาง
พร้อมที่จะรับฟังหรือช่วยเหลือ โดยยืนหรือนั่งในท่าที่สุภาพผ่อนคลาย คิดเป็นร้อยละ 97.7
พฤติกรรมช่วยเหลือในงานที่ต้องรับผิดชอบหรืองานที่ต้อง เรียนรู้เพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 70.8
และให้โอกาสนักศึกษาระบายความทุกข์หรือความคับข้องใจ คิดเป็นร้อยละ 37.5 (ตารางที่ 9)

2.3 การเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามอายุระดับ
การศึกษา ประสบการณ์การสอน และปรัชญาการศึกษาพยาบาล

2.3.1 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษายาบาล จำแนกตามอายุ พบว่า
ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
เพื่อพิจารณาเป็นรายค่า พบว่า ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 10) ทดสอบหาความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ พบว่า
อาจารย์ที่มีอายุ 31-40 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอาจารย์ที่มีอายุต่ำกว่า 31 ปี ส่วนค่าอื่นพบว่า
ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 11)

ดังนั้นจึงสรุปว่าผลการวิจัยบางส่วน เฉพาะปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์
กับนักศึกษาด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ซึ่งระบุว่า
อาจารย์ที่มีอายุมากกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าอาจารย์ที่มีอายุน้อยกว่า
ส่วนปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาโดยรวมและรายค่าในได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการ
ยอมรับความเป็นบุคคล ด้านการดูแลเอาใจพร และด้านการสนับสนุนระดับประคองไม่เป็น
ตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2.3.2 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา
พบว่าปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษายาบาลโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอาจารย์ที่
มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนด้านอื่นพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 12)

สรุปว่าปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาโดยรวม เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาเป็นตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งระบุว่า อาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

2.3.3 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การสอน พบว่าปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาโดยรวมและรายด้านเมื่อค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ซึ่งระบุว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าในอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า (ตารางที่ 13)

2.3.4 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามปรัชญาการศึกษา พบว่าปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาลโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านส่งเสริมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่ยึดปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิอัตถิภาวนิยม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอาจารย์ที่ยึดปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิปฏิบัตินิยม ส่วนด้านอื่นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 14)

สรุปได้ว่าผลการวิจัยบางส่วน เฉพาะปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 ซึ่งระบุว่า อาจารย์ที่ยึดปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิอัตถิภาวนิยม ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จะสูงกว่าอาจารย์ที่ยึดปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิปฏิบัตินิยม ส่วนปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา โดยรวมและรายด้านอื่น ๆ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษารายด้านและรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการเป็นแบบอย่างและ ด้านการยอมรับความเป็นบุคคลอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4) การที่เป็นเช่นนี้อาจอธิบายได้ว่าในการจัดการเรียนการสอนทางคลินิกนั้นบางครั้งอาจารย์ผู้สอนมุ่งแต่จะสอนนักศึกษาทั้งในด้านความรู้และทักษะจนอาจลืมถึงปฏิสัมพันธ์ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาซึ่งมีทั้งการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ ค่านิยม การปฏิบัติ การพยาบาลส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความสามารถตลอดจนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการ ได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ทางคลินิกที่มีความหลากหลาย (ศิริน ลูสุข, 2532) ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์และนักศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและควรได้รับการพัฒนาให้อยู่ในระดับสูง ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ บราวน์ (Brown, 1993) ซึ่งได้พบว่า อาจารย์และนักศึกษ ให้ความสำคัญในเรื่องอำนาจแตกต่างกัน อาจารย์ให้ความสำคัญในเรื่องอำนาจทางการศึกษา มากที่สุด คือมุ่งแต่จะสอน ส่วนนักศึกษานั้นให้ความสำคัญในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ กับนักศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรีสวาท ชัยครุฑ (2527) ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพเชิงช่วยเหลือของอาจารย์ และ นักศึกษารายค้าและรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เหมาะสมปานกลาง

นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการเรียนการสอนของอาจารย์ ส่วนใหญ่เน้นการสอน ภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ ด้วยเหตุที่อัตราส่วนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่สภาการพยาบาล (2529) กำหนดไว้ให้มีอัตราส่วน ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาลเป็น 1 ต่อ 4 ถึง 1 ต่อ 8 ทำให้อาจารย์จำเป็นต้องสอน ภาคทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่และกิจกรรมการสอนมักเป็นแบบบรรยาย โดยสอนนักศึกษาพร้อมกันทั้งชั้น เรียน ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับ นักศึกษาในการเรียนการสอนแบบบรรยายเกิดขึ้นได้น้อยกว่า การสอนแบบอื่น ดังนั้นเมื่อพิจารณาการเรียนการสอนภาคปฏิบัติซึ่งนักศึกษาพยาบาลต้องการ การนี้เทศจากอาจารย์เป็นรายบุคคล เวลาในการนี้เทศจึงถูกเฉลี่ยไปให้ทั่วถึงตามจำนวนนักศึกษาที่ ฝึกปฏิบัติการพยาบาลในแต่ละกลุ่ม อาจารย์จึงมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาได้น้อย ส่งผลให้นักศึกษาขาด โอกาสพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติบทบาทพยาบาลวิชาชีพ

ในการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์นั้น เป็นการถ่ายทอดการสั่งคมอย่าง หนึ่งซึ่งสืบเนื่องมาจากปฏิกิริยาของบุคคลแวดล้อม นั่นคือ การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน (Bandura, 1967) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา จึงมีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์การ เติบโตทางความคิด การยอมรับในความสามารถของตนเองและการยอมรับของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง นับว่าเป็นแรงกระตุ้น ที่สำคัญในการสร้างให้เกิดภาพพจน์ของตนเองและซึมซับเอาความรู้สึกรักจากประสบการณ์นั้น ๆ เข้า ไว้ในตน (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์, 2528) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาจึงเกิดขึ้นได้ทั้ง ในการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การที่นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสฝึกฝนพฤติกรรมที่พึง ประสงค์ในสถานการณ์การสอนทางคลีนิก การได้เห็นแบบอย่างที่ดี และการเลียนแบบ มีส่วน ช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป (จินตนา ยูนิพันธ์,

2527) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการณ์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาด้วยและพบว่านักศึกษามักจะให้ความสำคัญกับการเลียนแบบ คัมแบบแรกที่เขาได้สังเกตเห็นและอาจารย์ก็เป็นบุคคลที่นักศึกษามองว่ามีความสำคัญในการเป็นต้นแบบสำหรับการเลียนแบบในระดับสูง (Osman, 1987)

ดังนั้นผู้บริหารการศึกษา และคณาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาล โดยการสนับสนุนชี้แนะแนวทางเพื่อพัฒนาระดับของปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาล ให้อยู่ในระดับเหมาะสมมากยิ่งขึ้น อาจกระทำในลักษณะการประชุมวิชาการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สืบรวจปัญหาตลอดจนหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว

2. ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษารายข้อ พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่จะมีปฏิสัมพันธ์ กับนักศึกษาครบทุกคำและครบทุกพฤติกรรม พิจารณารายคำดังนี้

2.1 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่าและ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=7.10$) มีบ้างพฤติกรรมมีค่าคะแนนในระดับต่ำได้แก่แสดงท่าทางที่สอดคล้องขณะชมเชยนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 45.8 ชมเชยนักศึกษาโดยการใช้คำพูดคิดเป็นร้อยละ 43.8 และ พฤติกรรมแนะนำข่าวสารและข้อมูลทางวิชาการและวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ

การที่เป็นเช่นนี้อาจอธิบายได้ว่าบางครั้งนั้น อาจารย์ขาดการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์เห็นว่า การนิเทศในคลินิกควรจะมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในลักษณะของการปฐมนิเทศ ทบทวนความรู้เดิม ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานมีการประชุมปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติงานให้นักศึกษา และการปฏิบัติการพยาบาลก็มีการประชุมปรึกษาเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเช่นกัน (นิตยา เตชะพรหม , 2532) ซึ่งสอดคล้องกับบราวน์ (Brown, 1993) ซึ่งพบว่าอาจารย์ให้ความสำคัญอย่างมากต่ออำนาจทางการศึกษา ส่วนนักศึกษานั้นให้ความสำคัญในเรื่องของสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลมาก ซึ่งงานวิจัยชี้แนะให้เห็นว่า อาจารย์นี้มุ่งแต่เรื่องที่จะสอนจนอาจลืมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนการสอนทางคลินิก ดังนั้นจึงพบว่าพฤติกรรมชมเชยนักศึกษาโดยการใช้คำพูด แสดงท่าทางที่สอดคล้องขณะชมเชยนักศึกษา และพฤติกรรมแนะนำข่าวสาร ข้อมูลทางวิชาการและวิชาชีพ มีค่าคะแนนอยู่ในระดับต่ำ อาจกระทบต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เนื่องจากบรรยากาศของการเรียนรู้ควรอยู่ในลักษณะที่อาจารย์ และนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน อาจารย์มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ วิจาร์ณ ให้ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ

ฟแลนเดอร์ส (Flanders, 1967) กล่าวว่า อาจารย์ใช้อธิพลทางตรง ได้แก่ การให้ความรู้โดยการบรรยายการชี้แนะแนวทาง การวิจารณ์หรือออกคำสั่งมากกว่าการใช้อิทธิพลทางอ้อม ซึ่งได้แก่ การพูดชมเชย หรือเสริมกำลังใจ การยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักศึกษา

มาใช้ การกระตุ้น โดยใช้คำถามสำหรับการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาตามแนวคิดของ แพลนเคอร์ส มีผู้มาศึกษาวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาระหว่าง ครู กับนักเรียน เป็นต้นว่า อัมราพร โพธิ์แดง (2529), ทองสุข รวยสูงเนิน (2527), นวรัตน์ วัฒนะเนห์ (2527), คิเรก สุขสุ้ย (2529), และ ศุภนิจ ศรีนิคม (2530) ซึ่งต่างก็พบว่าครูใช้อิทธิพลทางตรง ในการเรียนการสอนมากกว่าใช้อิทธิพลทางอ้อม ครูจึงควรเพิ่มการใช้อิทธิพลทางอ้อมให้มากขึ้น

เดอทรอนเย่ และทอมสัน (De Tronyay & Thompsons, 1982) พบว่าการที่ผู้สอนสนใจและชมเชยเมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็น จะทำให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ถ้าผู้เรียนได้รับคำชมเชยจากผู้สอน จะมีผลการเรียนที่ดีกว่าผู้เรียนที่ไม่ได้รับคำชมเชย ยิ่งไปกว่านั้น ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนจะมีผลการเรียนสูงขึ้น หมายความว่าผู้เรียนจะเป็นผู้เรียนที่เรียนเก่ง หรือเรียนไม่เก่งก็ตาม และจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ข้อหนึ่งคือ การเสริมแรง (Reinforcement) การตอบสนองจะมีมากขึ้นหรือน้อยลง ขึ้นอยู่กับตัวเสริมแรง ถ้าสิ่งที่น่าสนใจเร้านี้สามารถทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้ เรียกสิ่งเร้านี้ว่าตัวเสริมแรง เช่น การให้รางวัล คำชมเชย เป็นต้น (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2536)

ดังนั้นอาจารย์จึงควรให้ความสำคัญกับอิทธิพลทางอ้อมดังที่แพลนเคอร์สได้กล่าวไว้ ซึ่งตามปกติอาจารย์พยาบาลต่างก็ใช้อิทธิพลทางตรง เช่น การสอนให้ความรู้ แนะนำ อธิบายหลักการ อยู่เป็นประจำอยู่แล้ว การให้ความสำคัญกับการชมเชย ให้กับกำลังใจนักศึกษา จะมีผลให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นรวมถึงการแนะนำข่าวสาร ข้อมูลทางวิชาการและวิชาชีพ จะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้สถานการณ์ที่แตกต่างกันในการทำงาน เรียนรู้ตำแหน่งทางสังคม และจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับนักศึกษามีส่วนช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่เฉพาะตนในการเป็นพยาบาลวิชาชีพ

2.2 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาด้านการเป็นแบบอย่าง พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=5.73$) มีบางพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำคือ พฤติกรรมลงมือปฏิบัติหรือช่วยเหลือที่ในการปฏิบัติการพยาบาล พบร้อยละ 72.9 การที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า อัตราส่วนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาลยังไม่เพียงพอสำหรับการนิเทศนักศึกษาในภาคปฏิบัติ อาจารย์จำเป็นต้องแบ่งเวลาในเทศนักศึกษารายบุคคลให้ทั่วถึง ฉะนั้นอาจารย์จึงไม่อาจลงมือปฏิบัติช่วยเหลือที่ในการปฏิบัติการพยาบาลได้ทุกครั้งเสมอไป เนื่องจากอาจารย์ให้ความสำคัญกับนักศึกษา และ อาจกังวลว่านักศึกษาอาจปฏิบัติการพยาบาลไปด้วยความไม่รู้บางครั้งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยได้

ผลการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับ ศรีสวาท ชัยครุฑ (2537) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลือของอาจารย์ พบว่าด้านการเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลางในเรื่องบทบาทของอาจารย์ในฐานะตัวแบบนับว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากอาจารย์เป็นบุคคลผู้

ใกล้ตัวนักศึกษามากที่สุดขณะฝึกปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีส่วนรับผิดชอบในการแสดงตนเป็นแบบอย่างแก่นักศึกษา โดยแสดงทักษะในการพยาบาล ถ้าอาจารย์ไม่สามารถแสดงบทบาทของพยาบาลอย่างแท้จริงให้เห็น อาจารย์ก็ไม่สามารถช่วยให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิดทางการพยาบาล และความรับผิดชอบของพยาบาลวิชาชีพได้ ดังนั้นขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลร่วมกับนักศึกษานั้น อาจารย์จะต้องระลึกเสมอว่า นักศึกษากำลังมองแบบอย่างของอาจารย์มากที่สุด (นิตยา เตะชะพรหม, 2532) เช่นเดียวกับ ออสแมน (Osman, 1987) พบว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับตัวแบบแรกที่เขาสังเกตเห็น และอาจารย์พยาบาล เป็นบุคคลที่นักศึกษาให้ความสำคัญในการเป็นตัวแบบในระดับสูง แต่ก็ขึ้นอยู่กับกรณี ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ด้วย และผลการวิจัยของเซเลอร์ (Saylor, 1989) ก็สนับสนุนว่าปฏิสัมพันธ์เชิงถ่ายทอดทางวิชาชีพกับตัวแบบซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ ถ่ายทอดทางสังคมส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตนของนักศึกษา

ดังนั้นอาจารย์ควรได้เพิ่มปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาในด้านการเป็นแบบอย่าง เพราะว่าการเป็นแบบอย่างที่ดีของอาจารย์นั้นเป็นพฤติกรรมของอาจารย์ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ มีแนวโน้มที่จะมีประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกดีมาก นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดคุณลักษณะเฉพาะแบบทางวิชาชีพพยาบาลจากตัวแบบวิชาชีพโดยตรง

2.3 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาคำถามการยอมรับความเป็นบุคคล พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.60$) มีบางพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำคือ พฤติกรรมแสดงกิริยาวาจาสุภาพเช่น ไม่ตำหนินักศึกษาต่อหน้าผู้ช่วย คิดเป็นร้อยละ 66.7 อธิบายได้ว่า ส่วนใหญ่ที่อาจารย์พยาบาลมีความเข้าใจและรับรู้ว่าการตำหนินักศึกษาต่อหน้าผู้ช่วยเป็นสิ่งที่ไม่สมควร แต่เนื่องจากต้องนิเทศนักศึกษาจำนวนมาก อาจารย์อาจลืมนิ่งที่นักศึกษาทำผิด จึงต้องบอกกล่าวนักศึกษาในทันที

งานวิจัยของศรีสวาท ชัยครุฑ (2527) พบว่าอาจารย์บางส่วนยังมอบหมายงานให้นักศึกษาโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของนักศึกษาซึ่งเกี่ยวกับการยอมรับความเป็นบุคคลเนื่องจากนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของอาจารย์ นั้นมีความแตกต่างกันแง่ความรู้ ความสามารถ ดังนั้นอาจารย์จึงต้องสังเกตความต้องการของนักศึกษาเป็นรายบุคคล พยายามทำความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพ ภูมิปัญญา ความสามารถในการแสวงหาความรู้และการปรับตัว อาจารย์จึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือนักศึกษา (สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกาเรนทร์, 2525) เมื่อนักศึกษาทำผิดควรให้กำลังใจ แนะนำให้ทำในทางที่ถูกต้องไม่ควรตำหนินักศึกษาในที่ สาธารณชน รวมถึงตำหนินักศึกษาต่อหน้าผู้ช่วย (Theis, 1986) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เคาเตอร์ (Couture, 1991) ซึ่งพบว่า การยอมรับความเป็นบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้

ดังนั้น อาจารย์ควรแสดงบทบาทในการยอมรับความเป็นบุคคลของนักศึกษา โดยให้นักศึกษามีประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ยอมรับความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคน ไม่ตำหนินักศึกษาต่อหน้าผู้อื่น การยอมรับนักศึกษาอย่างจริงจัง จะมีผลต่อนักศึกษาทำให้รู้สึกว่ามีคุณค่าและยอมรับนับถือในตนเอง

2.4 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาด้านการดูแลเอื้ออาทร พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.54$) มีบางพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำคืออาจารย์สื่อสารให้นักศึกษาทราบว่าอาจารย์เข้าใจความคิดและความรู้สึกของนักศึกษา พบร้อยละ 14.6 แสดงว่าอาจารย์บางส่วนยังขาดการดูแลเอื้ออาทรในเรื่องการสื่อสารให้นักศึกษาทราบว่าอาจารย์เข้าใจความคิด และความรู้สึกของนักศึกษา อธิบายได้ว่าในสถานการณ์การสอนทางคลินิกที่วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขนั้น อาจารย์ต้องนิเทศนักศึกษาจำนวนมาก ฉะนั้นจึงไม่อาจดูแลใกล้ชิดได้อีกประการหนึ่งคือนักศึกษาจะต้องฝึกประสบการณ์ทางคลินิกในหอผู้ป่วยหมุนเวียนไปทุก 3 หรือ 4 สัปดาห์ บางครั้งอาจน้อยกว่านั้น ดังนั้นเมื่อนักศึกษาเริ่มคุ้นเคยกับอาจารย์และสภาพแวดล้อมในหอผู้ป่วย ก็จะต้องหมุนเวียนไปหอผู้ป่วยอื่น เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ทางการพยาบาลครบถ้วน ทำให้อาจารย์และนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง นักศึกษาขาดโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติเฉพาะแบบวิชาชีพ

นอกจากนี้ การดูแลเอื้ออาทรของอาจารย์ต่อนักศึกษายังมีผลต่อการถ่ายทอดค่านิยมทางวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ ความสามารถเชิงวิชาชีพ มีความรับผิดชอบรวมถึงมีความสำนึกในคุณธรรม และจริยธรรม (Pardo, 1991) เช่นเดียวกับการศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาพยาบาลที่ดึงดูดใจนักศึกษา ได้แก่การให้ความสนใจนักศึกษาเป็นรายบุคคล นักศึกษาเข้าหาอาจารย์ได้ง่าย (Thompkins, 1989) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจาคอบสัน (Jacobson, 1966) ซึ่งพบว่าพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่พึงประสงค์คือ ช่วยเหลือนักศึกษาเป็นรายบุคคลเป็นที่ปรึกษาเมื่อนักศึกษาท้อใจ เป็นแหล่งวิชาการคอยสนับสนุน หรือร่วมมือโดยสม่ำเสมอ

การเพิ่มจำนวนอาจารย์ตามเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุข กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการภาระงานของอาจารย์เริ่มลดลงแต่ยังไม่ทั้งหมด ฉะนั้นอาจารย์จึงควรตระหนักถึงเรื่องนี้และใช้เวลาแก่นักศึกษาอย่างเต็มที่ เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาล โดยการจัดการเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์กันให้มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดสัมมนาทางการแพทย์ การจัดประชุมก่อนและหลังให้การพยาบาล เป็นต้น เพราะการเป็นอาจารย์นั้นนอกจากจะต้องมีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ มีเทคนิคการสอนที่ดีแล้ว ยังต้องประกอบไปด้วย คุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความเมตตา ปรารถนาดีพร้อมที่จะช่วยเหลือ

2.5 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาด้านการสนับสนุนระดับประคองพบว่ามีค่าเฉลี่ย

อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=5.02$) มีบางพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำได้แก่ พฤติกรรมอาจารย์ ให้ออกาสักศึกษาระบายความทุกข์หรือความคับข้องใจ พบร้อยละ 37.5 แสดงว่าอาจารย์บางส่วนยังไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ระบายความทุกข์ ความคับข้องใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา เตชะพรหม (2532) ในเรื่องพฤติกรรมกรณีพิเศษของอาจารย์พยาบาลตามการรับรู้ และคาดหวังของอาจารย์ส่วนใหญ่ทำให้เวลาในการให้ความรู้ การปฐมภูมิพิเศษ การประชุมปรึกษา และเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ อารีวรรณ กลั่นกลิ่น (2529) นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์มีงานรับฝึชชอบมาก จึงทำให้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับงานต่าง ๆ เป็นต้นว่างานธุรการ งานกิจกรรมงานบริหารระดับภาควิชา ดังนั้นอาจารย์จึงมีเวลาให้กับนักศึกษาน้อยและมีข้อจำกัดในการสร้างสัมพันธภาพ

ในการสนับสนุนระดับประคองนี้ อาจารย์ควรให้ความสำคัญ โดยการสนใจคำพูดของนักศึกษา ชักถามเป็นระยะ ๆ แสดงกิริยาท่าทางพร้อมที่จะรับฟังมีการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และที่สำคัญต้องให้ออกาสักศึกษาได้ระบายความทุกข์หรือความคับข้องใจ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของเคาเตอร์ (Couture, 1991) ทำการศึกษาเรื่ององค์ประกอบของปฏิสัมพันธ์เมื่อการเรียนรู้ พบว่าการสนับสนุนระดับประคอง มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของนักศึกษา ถ้านักศึกษาไม่ได้รับการชี้แนะ เอาใจใส่จากอาจารย์ เกิดความรู้สึกคับข้องใจทางอารมณ์ ขาดโอกาสในการควบคุมสถานการณ์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งความรู้สึกทั้งหมดนี้ ผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติการพยาบาล และสกัดกั้นการเรียนรู้ของนักศึกษา

3. การเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสพการณ์การสอนและปรัชญาการศึกษาพยาบาล

3.1 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามอายุ พบว่าปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านส่งเสริมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่มีอายุ 31-40 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอาจารย์ที่มีอายุต่ำกว่า 31 ปี ส่วนด้านอื่น ๆ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าตอบสนองสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 เพียงบางส่วน โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น ประสพการณ์ในการสอนมีเพิ่มมากขึ้น โอกาสที่จะทำความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ จึงมีมากกว่าอีกทั้งได้ร่วมในการประชุม การจัดกิจกรรมทางวิชาการ การบริหารงานมากกว่าอาจารย์ที่มีอายุน้อยกว่า (สุจินตนา ธรรมวิทยาภูมิ, 2527) ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาลด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ จึงสูงกว่าในอาจารย์ที่มีอายุน้อยกว่าส่วนปฏิสัมพันธ์โดยรวมและด้านอื่น ๆ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันนี้อาจมาจากอายุ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับ

ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสตรัม (Strum, 1988) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปฏิสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาลต่อความสำเร็จในการเป็นนักศึกษาพยาบาล พบว่าอายุไม่มีผลต่อปฏิสัมพันธ์

3.2 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าปฏิสัมพันธ์โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยของปฏิสัมพันธ์สูงกว่าอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ซึ่งตอบสนองสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 2 ซึ่งระบุว่า อาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าในอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ทั้งนี้เนื่องมาจากอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า มีการเรียนรู้มากขึ้น ย่อมมีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่ทันสมัยรวมทั้งมีโอกาสศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติและค่านิยมทางการพยาบาลที่ใหม่กว่า ดังนั้นจึงทำให้ปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาในระดับสูงกว่าอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ลดาวัลย์ ภูมิวิชชุเวช, 2528 และ อัมพร ถาวรเศรษฐ, 2531) นอกจากนี้อาจารย์ที่มีความรู้ในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่าส่วนใหญ่มักจะมีโอกาสร่วมในการบริหารงานและจัดกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ มากกว่าอาจารย์กลุ่มอื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริชาติ ตามาโท (2522) ในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในสถานบันการศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานครพบว่าอาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีและคุณวุฒิปริญญาโท หรือสูงกว่า ส่วนมากจะมีการศึกษาวิชาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ในหลักสูตร ซึ่งตามหลักการจัดการเรียนการสอนในคลินิกแล้ว อาจารย์ควรจะเป็นบุคคลผู้มีความรู้ในหลักการหรือวิธีการสอนในหอผู้ป่วย (สมคิด รักษาไต้ย และประนอม โภทกาแทน, 2525)

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน พบว่าแตกต่างกันในด้านส่งเสริมการเรียนรู้เพียงด้านเดียว แต่ด้านอื่นพบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจำแนกพฤติกรรมย่อยในแต่ละด้านต้องเป็นพฤติกรรมที่อาจารย์แต่ละคน เลือกกระทำชัดเจน นั่นคือไม่ใช่ทุกคนทำ แต่ในการวิจัยนี้พบว่าในบางพฤติกรรมนั้น พบ 100 % จะเห็นจึงอาจไม่พบความแตกต่างในด้านอื่น ๆ

จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ค่าเฉลี่ยของปฏิสัมพันธ์จะสูงกว่าในอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการศึกษาคงจะส่งผลให้อาจารย์มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่ทันสมัย รับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่า ดังนั้นผู้บริหารจึงควรสนับสนุนให้อาจารย์มีการศึกษาต่อเพิ่มมากขึ้น

3.3 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การสอนพบว่า ปฏิสัมพันธ์โดยรวมและรายค้านั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ซึ่งระบุว่า อาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จะสูงกว่าในอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่าทั้งนี้ เนื่องจากมาจากอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่าบางส่วน อาจจะมีอายุมากเนื่องมาจากการโอนจากพยาบาลวิชาชีพเข้ามาทำงานเป็นอาจารย์พยาบาลเช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ปาณิชชา ตามไท (2522) ในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล พบว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของอาจารย์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และผลการวิจัยของจุฬาลักษณ์ ธีรตันพันธุ์ (2520) ในเรื่องกรณีเหตุการณ์ฝึกปฏิบัติงานพยาบาลของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิกในสถานศึกษาพยาบาล พบว่าประสบการณ์การสอนที่ต่างกันไม่มีผลต่อหน้าที่ความรับผิดชอบและปัญหาในการปฏิบัติงานในคลินิกนอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีประสบการณ์มาก อายุก็จะมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งถ้าผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น มีความเคยชินกับงานที่ปฏิบัติซ้ำ ๆ กันอยู่ตลอด ในสิ่งแวดล้อมเดิมทำให้ทำงานในลักษณะงานประจำ จึงไม่ค่อยมีงานสร้างสรรค์หรือมุ่งพัฒนา รวมถึงความกระตือรือร้นในการทำงาน (วาสนา นารักษ์ , 2528)

3.4 ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา จำแนกตามปรัชญาการศึกษาพยาบาลพบว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายค้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่ยึดปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิอัตถิภาวนิยมนิยม ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่าในอาจารย์ที่ยึดปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิปฏิบัตินิยม ส่วนด้านอื่น ๆ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลการวิจัยตอบสนองสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 เพียงบางส่วน โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ที่ยึดปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยมมักเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษามาไม่นาน เป็นบุคคลที่อยู่ในยุคสมัยใหม่กว่า ซึ่งเป็นยุคที่ได้รับอิสระ มีเสรีภาพกล้าแสดงออก และได้รับการศึกษาอบรมมาในแนวคิดที่ใหม่กว่า ให้รู้จักเลือกทางเดินชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น เน้นการให้การพยาบาลผู้ป่วยที่บุคคลมากกว่าจะแยกกระทำเป็นส่วนๆ รวมทั้งให้เสรีภาพแก่ ผู้เรียนที่จะเลือกวิธีเรียนด้วยตนเองภายใต้ความรับผิดชอบของตน (ลดาวัลย์ ภูมิวิษุเวช, 2528) นอกจากนี้อาจารย์ที่ยึดปรัชญาลัทธินี้มักจะเป็นอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท หรือสูงกว่า ซึ่งมักจะมีประสบการณ์มากมีโอกาสทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้มากกว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ด้านการส่งเสริมการ

เรียนรู้ จึงสูงกว่าในอาจารย์ที่ยึดปรัชญาการศึกษาพยาบาลลัทธิปฏิบัตินิยม ส่วนปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาโดยรวมและด้านอื่น ๆ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันเนื่องจากแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยาบาลกับพฤติกรรมการสอนตามแนวปรัชญาของอาจารย์พยาบาล มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ (อาพร ถาวรเศรษฐ, 2531) ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาพยาบาลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น จากปฏิกิริยาของบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกัน ดังนั้นปฏิสัมพันธ์จึงมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้นว่าการสอนภาคทฤษฎี การสอนภาคปฏิบัติ บุคลิกภาพของอาจารย์ หรือค่านิยมทางวิชาชีพ ค่านิยมทางการบริการ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารการศึกษาควรให้ความสำคัญ และส่งเสริมให้อาจารย์มีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาให้อยู่ในระดับเหมาะสม โดยการสนับสนุน สอดแทรก ชี้แนะแนวทาง ให้อาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ การเป็นแบบอย่าง การยอมรับความเป็นบุคคล การดูแลเอาใจใส่ และการสนับสนุนระดับประคอง
2. ในการเตรียมและพัฒนาอาจารย์ใหม่ ผู้บริหารการศึกษาควรคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณวุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถ ความเหมาะสม และควรคำนึงถึงเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย
3. ผู้บริหารควรตระหนักถึงปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา ควรจัดให้มีการพัฒนาตนเอง ปรับเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ให้อยู่ในระดับเหมาะสม เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาชีพพยาบาลให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
4. จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ค่าเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาจะสูงกว่า ในอาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากการวิจัยจะเห็นว่าการศึกษาต่อ จะส่งผลให้มี ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่ทันสมัยรวมทั้งมีโอกาสศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติและค่านิยมทางการพยาบาลที่ใหม่กว่า ดังนั้นผู้บริหารจึงควรสนับสนุนให้อาจารย์ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หรือสูงกว่า เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาในสถานการณ์อื่น ๆ เช่น การสอนในห้องเรียน เป็นต้น โดยศึกษาในสถาบันอื่นนอกเหนือ จากสถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา เช่น บุคลิกภาพ ค่านิยมทางวิชาชีพ ค่านิยมทางการบริการ ภาระงาน ของอาจารย์ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบของปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมของนักศึกษา